

БЕЛАРУСКАЯ МОВА Ў МАБІЛЬНЫХ ТЭХНАЛОГІЯХ

Быкоўскі У. В., Аўсянік Е.С.

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Пятрова Н. Я. – к. філал. н., дацэнт

У рабоце разглядаюцца асаблівасці развіцця беларускай мовы ў мабільных тэхналогіях. Апісваецца гісторыя, адлюстроўваецца агульнае становішча гэтай з'явы ў выглядзе статыстыкі, прапановуецца шэраг дзеянняў для распаўсюджвання і захавання беларускай мовы ў мабільных тэхналогіях. Таксама разглядаецца функцыянаванне беларускай мовы ў сферы вэб-тэхналогій.

У нашы дні высокую папулярнасць атрымалі мабільныя тэхналогіі. Дзякуючы таму, што яны сталі спадручным сродкам сувязі і атрымання інфармацыі, мабільныя тэхналогіі цесна ўвайшлі ў жыццё кожнага з нас. Вялікая колькасць ІТ-гігантаў пачала барацьбу за карыстальнікаў, аднак, сапраўды зручнымі і папулярнымі сталі толькі два з іх: Google з іх аперацыйнай сістэмай Android і Apple з iOS. Разам з тым, пачалі з'яўляцца і іншыя прылады, якія палепшылі жыццё чалавека. У нашай рабоце мы паспрабуем разгледзець функцыянаванне беларускай мовы ў мабільных аперацыйных сістэмах і прыладах, што працуюць на гэтых сістэмах. Пачнем з гісторыі нашай мовы ў вэб-асяроддзі і інфармацыйных тэхналогіях наогул.

Адной з першых у шэраг моў для карыстання ў мабільных тэхналогіях беларускую мову дадала ўсім знаёмая сацыяльная сетка UKантакце, што на самай справе зрабіла вялікую рэкламу для яе. З гэтага і пачалося актыўнае развіццё беларускай мовы ў вэб-асяроддзі. Адна з першых кампаній-вырабнікоў, якая дала карыстальнікам магчымасць устанавіць на прыладзе беларускую мову, была Samsung, з яе Samsung Monte GT-S5620, аднак на мову былі перакладзены толькі самыя асноўныя опцыі, а іншыя заставаліся на англійскай мове. Мы лічым, што гэта была зусім сырая праца, але яна паказала магчымасці да поўнага беларускамоўнага перакладу мабільных сістэм, а таксама вызначыла непасрэдна самую здольнасць беларускай мовы існаваць у мабільнай прасторы.

Пасля 2011 года, калі ў грамадстве пачалі актыўна выкарыстоўваць смартфоны, развіццё беларускай мовы, на жаль, запаволілася. Праз вялікі перапынак мова аднавілася ў 2016 годзе, яе амаль адначасова дадалі ў свае прылады два буйныя вырабнікі мабільных тэхналогій: Google і Apple. З гэтага часу беларускамоўны інтэрфейс вылучаўся дасканаласю і быў ужо больш распрацаваны.

Для ўдакладнення рэальных абставінаў мы разгледзелі вынікі некаторых сацыялагічных тэстаў, якія былі праведзены сярод студэнтаў БДУІР і звычайных жыхароў Беларусі. Згодна з тэстамі, больш за 79 % апытаных карыстаюцца рускай мовай на сваім смартфоне, 13 % – беларускай і 8 % – іншымі. Наступнае пытанне дапамагае зразумець прычыны такога выбару. Згодна з вынікамі, 56 % увогуле не ведалі пра існаванне магчымасці карыстацца беларускамоўным інтэрфейсам, 41 % лічыць, што ім гэта не патрэбна, а іншыя 3 % – гэта карыстальнікі з іншых краін.

Паспрабуем вызначыць агульны малюнак: большасць са студэнтаў сапраўды лічыць магчымасць выкарыстання роднай мовы вялікай перавагай, але ўсё роўна палова апытаных абірае рускую мову. Гэта можа сведчыць, што большасць карыстальнікаў не бачыць перспектывы ў развіцці роднай мовы ў мабільных тэхналогіях.

Зараз звернем увагу на прылады. Не выклікае сумненняў, што смартфон нельга ўявіць без розных дадаткаў і функцый, якія робяць яго больш спадручным. Праз службу для дапамогі нам удалося атрымаць дакладныя звесткі аб карыстальніках беларускай мовы ў сацыяльнай сетцы UKантакце. Згодна з дадзенай інфармацыяй на пастаяннай аснове беларускую мову выкарыстоўвае 631 тысяча чалавек ва ўсім свеце: Беларусь – 340 тысяч; Польша – 40 тысяч; Літва – 30 тысяч; Украіна – 55 тысяч; Канада – 9 тысяч; Расія – 52 тысяч; ЗША – 60 тысяч; іншыя краіны – 45 тысяч. Гэтыя звесткі могуць уключаць і карыстальнікаў, якія на нядоўгі час наведвалі гэтыя краіны і выкарыстоўвалі беларускую мову. На жаль, дакладных звестак аб карыстальніках у іншых сетках ці прыладах мы не знайшлі.

Звяртае на сябе ўвагу такі факт, што большасць папулярных рэсурсаў сусветнай сеткі, якія актыўна выкарыстоўваюцца ў нашай краіне, увогуле не маюць функцыі выкарыстання беларускай мовы, напрыклад, Instagram, Facebook, Messenger і іншыя сусветнаведомыя прадукты, дазваляюць карыстацца толькі рускай мовай. Аднак прадукты, зробленыя ў Беларусі, напрыклад, Viber і Расклад БДУІР, працуюць добра па-беларуску. Гэта дае магчымасць меркаваць, што беларускамоўны інтэрфейс можа быць запатрабаваны, а беларускім распрацоўшчыкам трэба актыўна працаваць у гэтым накірунку, здзяйсняць больш уласных прадуктаў, каб у беларусаў была магчымасць карыстацца роднай мовай ва ўсіх сферах жыцця, у тым ліку і ў мабільных тэхналогіях.

Варта адзначыць, што некаторыя прадукты, напрыклад, ад Google, перакладзены на беларускую мову. Беларуская мова прысутнічае ў многіх анлайн-перакладчыках. Добрым з'яўляецца такі факт, што

зараз у свеце актыўна падтрымліваюць самабытнасці культур, і на гэты час ёсць звесткі аб тым, што ўсе прылады ад Facebook будуць перакладзены на беларускую мову. Прыемная дынаміка можа дапамагчы ў аднаўленні нашай роднай мовы і будзе садзейнічаць папулярызаванні яе ў грамадстве.

Пасля аднаўлення такіх вэб-браўзераў, як Chrome, UC Browser і Opera для смартфонаў, з'явілася патрэба, каб арганізаваць работу на іх. Для вырашэння гэтых пытанняў была распрацавана спецыяльная сістэма. Цяпер, калі ты заходзіш на старонку са смартфона, можна ўбачыць спецыяльную версію для Android. З цягам часу вялікая колькасць сайтаў таксама пачала перакладацца. Зараз карыстальнік можа самастойна абраць мову, на якой яму спадручна выкарыстоўваць вэб-старонку. На жаль, у большай колькасці такіх сайтаў па змаўчанні выкарыстоўваецца руская мова. Ужо ў 2020 годзе амаль 76 % ад агульнай колькасці беларускіх сайтаў функцыянуюць на абедзвюх мовах: і на рускай, і на беларускай.

Вылучыўшы асноўныя тэзісы і праблемы беларускай мовы ў мабільных тэхналогіях, мы можам прапанаваць шэраг дзеянняў, якія захавваюць і палепшаць становішча роднай мовы ў гэтай сферы.

Па-першае, патрабуе вырашэння пытанне папулярызаванні мовы падчас карыстання мабільных тэхналогій. Для гэтага наша дзяржава можа патрабаваць устанаўліваць ці выбіраць беларускую мову. Таксама неабходна праводзіць спецыяльныя мерапрыемствы для паляпшэння становішча беларускай мовы не толькі ў мабільных тэхналогіях, але і ва ўсім сучасным грамадстве наогул.

Па-другое, трэба пачаць актыўна кантраляваць карыстальнікаў на беларускай мове, каб разумець сапраўдную дынаміку. Гэта дапаможа аднаўляць статус мовы і вызначаць, што на самай справе дапамагае, а што адмоўна ўплывае.

Па-трэцяе, неабходна часцей нагадваць аб існаванні роднай мовы ў службы тэхнічнай падтрымкі, у буйныя кампаніі і інш. Гэта павялічыць магчымасць убачыць беларускую мову ў пэўнай мабільнай ці іншай прыладзе. Таксама студэнтам БДУІР варта далучацца да добраахвотных груп па перакладзе сістэм, з якімі яны працуюць.

Па-чацвёртае, трэба распрацоўваць як мага больш прылад, якія змогуць падтрымліваць беларускую мову.

Па-пятае, зрабіць асноўнай мовай сайтаў беларускую, гэта паскорыць вывучэнне роднай мовы сярод жадаючых, а іншыя заўсёды змогуць змяніць яе.

Такім чынам, мабільныя тэхналогіі граюць вялікую ролю ў сучасным грамадстве, гэта напрамак тэхналогій, які хутка і бесперапынна развіваецца. З цягам часу яны значна палепшылі жыццё людзей і распаўсюджванне мовы. Вялікі ўплыў робяць выработнікі, якія кожны дзень паляпшаюць свае аперыцыйныя сістэмы. Такія дзеянні дапамагаюць мове заставацца ў народзе і паляпшацца. Таксама нельга не адзначыць распрацоўшчыкаў праграмага забеспячэння, што адаптуюць свае прылады для значна прасцейшага іх разумення.

Праца над сайтамі і вэб-старонкамі дала магчымасць абіраць больш спадручную мову, цяпер кожны зможа чытаць навіны і іншыя даведкі на роднай мове. Разам з тым, нельга не закрануць патрэбу ў працы, накіраванай на паляпшэнне агульнага становішча мовы ў краіне, каб усё больш выработнікоў дадавалі беларускую мову, а карыстальнікі маглі адчуваць асалоду. Мабільныя тэхналогіі – гэта будучыня, развіваючы родную мову ў іх, мы можам забяспечыць яе існаванне.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Тэхнічная падтрымка [Электронны рэсурс].– Рэжым доступу: <https://vk.com/support?act=home>. – Дата доступу: 23.03.2020.

2. Вынікі асабістага апытання [Электронны рэсурс].– Рэжым доступу: https://docs.google.com/forms/d/1WNGuCcYTy9lchsqr_oTJE32nGgPbdPXljmjmc0ahNA/edit#responses. – Дата доступу: 23.03.2020.

3. Скінэр, К. Чалавек цыфравы. Чацвёртая рэвалюцыя ў гісторыі чалавецтва, якая закране кожнага; пер. з англ. О.Сіўчанка / К.Скінэр. – М.: Манн, Іваню і Фербер, 2019. – С.15-66.